Van Verwondering naar Verbinding

Door Rudi Holzhauer

Over het Verwijderde Oosten en het Verwilderde Westen

Verwondering is een bijzonder thema. Zonder verwondering begint er eigenlijk niets: geen kennis, geen wijsheid, geen filosofie, geen religie. Verwondering gaat overal aan vooraf. Verwondering gaat over alles en niets.

Als vooraf: in de tijd dat ik zelf in Nederland academische filosofie studeerde was dat 'Westerse filosofie', hoewel het die beperkende benaming nergens aan een universiteit heeft. Integendeel, 'algemene wijsbegeerte' heet het. Maar niet-westerse perspectieven blijven buiten zicht. Geen aandacht voor het Midden-Oosten, de Arabische en islamitische perspectieven, het Verre Oosten, boeddhisme uit India, Chinese perspectieven, Confucius, tao of Japanse inzichten zoals Kintsugi. Ook geen aandacht voor Afrikaanse, Ubuntu of Latijns-Amerikaanse benaderingen. Hoe eurocentrisch kun je het krijgen? Van interculturele filosofie heeft aan de Nederlandse universiteiten bijna nog nooit iemand gehoord. Het Oosten raakte steeds verder verwijderd, en het Westen verwilderde, mede daarom, steeds verder.

Wonend in al-Andalus, het huidige Zuid Spanje – de Alpujarras, verwonderde en verwonder ik mij vanuit een filosofisch perspectief keer op keer en meer en meer over het relatief 'moderne' eurocentrisme, dat zich geen rekenschap lijkt te willen of te kunnen geven van de voorgeschiedenis en daarmee van haar gedachten-erfgoed, ook in Nederland.

Ik kijk inmiddels breder dan filosofie. Ik kijk naar de doorwerking van oosterse en Arabische invloedssferen op onze huidige westerse samenleving, wetenschap en op onze taal. Dan ontstaat er vanzelf een verbinding.

Het is deze verwondering van waaruit ik mijn columns schrijf voor het ISVW Vriendenmagazine en het MoslimArchief NL Mijn proefschrift ging ooit al over 'Wisselende perspectieven'. Inmiddels vind ik Zeitenwende wel zoveel zeggingskracht hebben. Vanuit deze verwondering vertaalde ik niet alleen het boek over de islam van Ahmet Kuru, maar heb ik nog een paar vertaalprojecten op het oog.

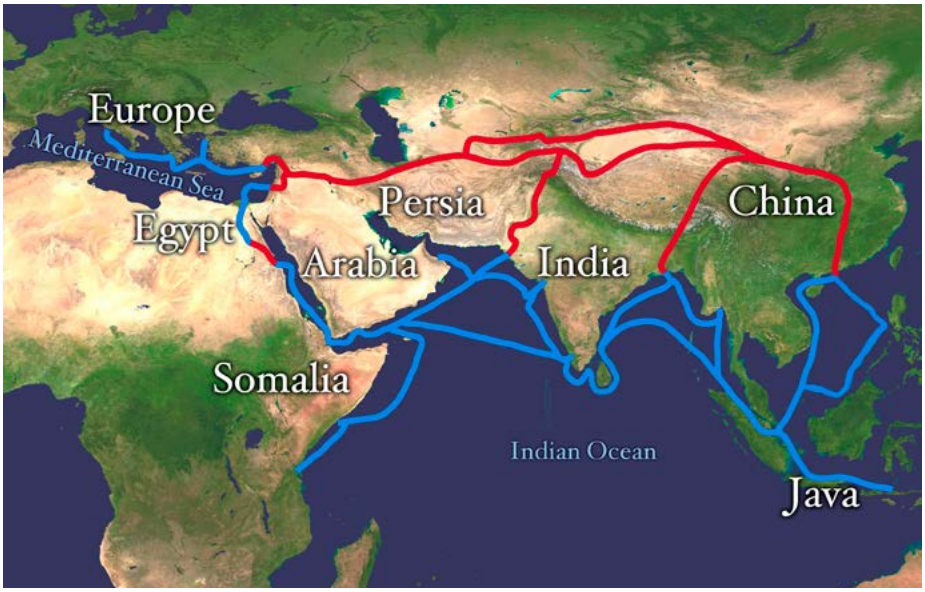

Het verhaal dat we in boeken over de Renaissance lezen vertelt ons dat Petrarca en Poggio de boeken uit de oudheid herontdekten die eeuwenlang in middeleeuwse abdijen waren gekopieerd. De herintroductie van de Griekse wetenschap en filosofie begon echter in de twaalfde eeuw, maar vond vooral plaats in de dertiende eeuw. Deze werken werden voor het eerst vertaald in het Syrisch en Arabisch in de achtste en negende eeuw en opgeslagen in het Huis van Wijsheid in Bagdad.

Dat werk was bekend en Ibn Rushd (Averroës, Cordoba 1126-1198) verscheen in de geschiedenis van de filosofie tot het midden van de negentiende eeuw. Daarna werden de Arabieren meer en meer uit de geschiedschrijving verwijderd, lees: planmatig verdrongen. Een van de oorzaken was de uitvinding van het concept van de renaissance. Dat die renaissance in Bagdad begon, met wortels in het Verre Oosten wil een al te eurocentrisch en verwilderd Westen lange tijd niet horen.

Hoog tijd dus voor een Zeitenwende. Tijd voor meer verbinding. Verbinding van de Chinese tao, het soefisme van de islam en de christelijke mystiek. Verbinding tussen religies. Verbinding tussen filosofische perspectieven. Interculturele verbindingen. Interreligieuze verbindingen. Er is zoveel Eenheid alom. Zonder verwondering is er geen begin. Verbinding lijkt me een mooi vervolgthema.